Gemeente Amsterdam
Centrum

SJABLOON VAN DE STAF VOOR ANDREAS
Versie: 18-6-2019

STAF (WEEKSTART) CENTRUM

VOOR AANMAKEN ZAAKDOSSIER IN ANDREAS

Zaaknaam:	Westeinde 1 / Oosteinde 4-16 (Nederlandsche Bank)
Rubricering:	**X** Actief openbaar ☐ Kabinet*
Portefeuille:	Monumenten en Werelderfgoed
Secundaire portefeuille	Bouwen & Wonen

VOOR VOORDRACHT (FLAP)

Vergaderdatum	8 juli 2019
Onderwerp	Monumentenstatus Westeinde 1 / Oosteinde 4-16 (Nederlandsche Bank)
Gevraagde beslispunten	In de onderbouwing worden twee opties neergelegd. Het gebied adviseert het dagelijks bestuur om optie twee te volgen, wat de volgende beslispunten oplevert: 1. Monumenten & Archeologie verzoeken om de bestaande notitie Westeinde 1 / Oosteinde 4-16 (Nederlandsche Bank) te gebruiken als uitgangspunt voor een beschrijving (concept redengevende omschrijving en concept contour) ten behoeve van een aanwijzingsprocedure gemeentelijk monument; 2. Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, subcommissie Aanwijzen Monumenten verzoeken te adviseren of het pand een potentieel monument betreft; 3. Monumenten & Archeologie verzoeken om op basis van de beschrijving een transformatie kader op te stellen met uitgangspunten voor de beoordeling van de toekomstige ontwikkeling. 4. In te stemmen met bovenstaande acties, zodat het dagelijks bestuur nadat deze vragen zijn beantwoord, een besluit neemt wel of geen procedure te starten om het pand Westeinde 1 aan te wijzen als gemeentelijk monument. Dit houdt ook in dat als alle partijen vinden dat dit pand een hoge waarde heeft, en dus een potentieel monument is, het dagelijks bestuur feitelijk niet anders kan dan een opdracht te geven om een procedure te starten voor het aanwijzen van Westeinde 1 als een gemeentelijk monument.
Onderbouwing beslispunten	De Nederlandsche Bank (DNB) heeft vergevorderde plannen om het gebouw aan het Frederiksplein te verbouwen en tegelijkertijd te verduurzamen. Bij het bouwplan neemt de architect het oorspronkelijke ontwerp van het gebouw als uitgangspunt. Er zal binnenkort een conceptaanvraag worden ingediend bij de omgevingsdienst.

Voorgeschiedenis
In 2015 hebben Monumenten & Archeologie (M&A) en de 5.1, 2, e het pand bezocht naar aanleiding van een raadsadres van de bond over wandkunst na 1945. Tijdens dit bezoek bleek dat DNB ontwikkelplannen heeft voor het pand. In dit kader heeft de 5.1, 2, e het dagelijks bestuur van stansdeel Centrum in 2017 verzocht om een flexibele waardestelling. Dit heeft in 2018 geresulteerd in een notitie van M&A waaruit blijkt dat het pand verschillende waarden vertegenwoordigt: hoge architectonische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden, maar dat het oorspronkelijke ontwerp is aangetast door wijzigingen in het exterieur (waaronder het toevoegen van de ronde toren). M&A adviseert bij een aankomende transformatie het oorspronkelijk ontwerp van Duintjer als uitgangspunt te nemen, en waar mogelijk te herstellen. Deze notitie is naar de 5.1, 2, e gestuurd met daarbij de vermelding dat DNB deze notitie ook heeft ontvangen met het verzoek deze te betrekken bij het proces tot herontwikkeling.
Naar aanleiding van deze notitie is er overleg geweest tussen de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) en DNB: in de integrale commissie zijn uitgangspunten geformuleerd als onderlegger voor de architecten selectie door DNB. M&A heeft tijdens deze vergadering een toelichting gegeven op de door hen opgestelde notitie uit 2018.

Huidige situatie
De verwachting is dat DNB op korte termijn een concept aanvraag zal indienen voor hun transformatieplan. De 5.1, 2, e maakt zich hier grote zorgen over, en met name wat de gevolgen zullen zijn voor het kunstwerk van Struycken op het hekwerk in de plint. Zij hebben zich in dit kader bij het stadsdeel gemeld en ook bij M&A en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit is aanleiding geweest voor DNB om op 3 juli jl. hun plannen voor het pand in situ te presenteren aan het Amsterdam Erfgoed Overleg. Bij dit overleg waren het stadsdeel en M&A ook aanwezig. Nu alles samenkomt (aankomende conceptaanvraag en aandacht vanuit erfgoedorganisaties voor het pand), is het goed om de processen op elkaar af te stemmen: hoe kunnen we de cultuurhistorische waarden waarborgen in het transformatieproces?

Bestemmingsplan Zuidelijke Binnenstad 2013, bescherming orde-3
Het pand bevindt zich op een locatie waar het bestemmingsplan “Zuidelijke binnenstad” 2013 van toepassing is. De locatie Oosteinde 4 is bestemd tot Gemengd-2, voorzien van de specifieke bouwaanduiding orde-3 en de dubbelbestemming Waarde Cultuurhistorie. Bouwwerken met de waardering orde 3 zijn bouwwerken die wat betreft schaal en detaillering passen in de “gevelwand”, maar geen architectonische of stedenbouwkundige meerwaarde hebben. Binnen de orde 3 panden is sprake van grote kwaliteitsverschillen. Bij initiatieven voor ingrijpende verbouw van orde 3 panden wordt aan de hand van een kwaliteitstoets bepaald of sprake is van panden met een cultuurhistorische-, bouwhistorische-, architectuurhistorische-, en/of stedenbouwkundige waarden. Zo ja, dan is behoud en herstel het uitgangspunt bij verdere planvorming. Als sprake is van sloop wordt aanvullend aan de kwaliteitstoets om een cultuurhistorische verkenning gevraagd aan Monumenten & Archeologie. Indien hieruit blijkt dat het pand waarden vertegenwoordigt, dan kan advies aan de CRK gevraagd kan worden of het pand eventueel beschermd moet worden als gemeentelijk monument. In dit geval is er nog geen kwaliteitstoets door R&D opgesteld, maar op basis van de notitie van M&A uit 2018 weten we al wel dat hier sprake is van een pand met hoge architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische

waarden.

Het pand heeft naast de bestemming Gemengd-2 met nadere aanduiding orde-3, ook de dubbelbestemming Waarde-Cultuurhistorie. De gronden aangewezen voor Waarde-Cultuurhistorie zijn naast de op de verbeelding aangegeven andere bestemming(en) tevens bestemd voor het behoud, herstel en versterking van de met het beschermde stadsgezicht verbonden cultuurhistorische en architectonische waarden. Deze bestemming is primair ten opzichte van de bestemming Gemengd -2. De bouwregels voor de dubbelbestemming "Waarde Cultuurhistorie" schrijven voor verbouwing van orde 3 panden het volgende voor: *uitgangspunt is het behoud en herstel van de oorspronkelijke gevelelementen. Hierbij zijn verandering van materiaal, maatvoering en detaillering toegestaan, mits deze de oorspronkelijke karakteristiek van het gebouw niet verstoren.*

Kortom: de huidige bestemming gaat uit van behoud en herstel van het exterieur, waarbij veranderingen zijn toegestaan als deze de karakteristiek van het gebouw niet verstoren. Het interieur is niet beschermd. De notitie uit 2018 van M&A geeft aanleiding om aan de CRK advies te vragen of het hier een potentieel monument betreft dat nadere bescherming verdient.

Monumentwaardigheid
Zoals gezegd heeft de 5.1, 2, e het dagelijks bestuur van stadsdeel Centrum in 2017 verzocht om een 'flexibele' waardestelling. In reactie hierop is door M&A in 2018 een notitie opgesteld (zie bijlage), met als doel de door M&A onderkende kwaliteiten van het bankgebouw inzichtelijk te maken en handvatten te bieden voor een aankomende transformatie. De conclusie van deze notitie is:
Het door architect Duintjer ontworpen gebouw voor De Nederlandsche Bank op het Frederiksplein uit 1961-1968 is van hoge architectonische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde en vormt inmiddels een zeldzaam geworden toonbeeld van functionalistische architectuur uit de late wederopbouwperiode. M&A adviseert bij een aankomende transformatie het oorspronkelijke ontwerp van Duintjer als uitgangspunt te nemen, en waar mogelijk te herstellen.

5.1, 2, e heeft na het ontvangen van deze notitie geen verzoek ingediend om het pand aan te wijzen als gemeentelijk monument. Ook het dagelijks bestuur heeft naar aanleiding van deze informatie ambtshalve geen vervolgstappen genomen (advies vragen aan de CRK of het een potentieel monument is, en zo nodig de procedure starten tot aanwijzing als gemeentelijk monument).

Hoe nu verder?
Gelezen het bovenstaande willen wij vanuit het gebied twee opties voorleggen waarbij wij het dagelijks bestuur adviseren optie twee te volgen.

Optie 1: planvorming in goed overleg, en na vergunningverlening de monumentenstatus verder onderzoeken

Het belang van de Nederlandsche Bank wordt bij deze optie goed behartigd en zij zijn bereid om in overleg tot een goede planvorming te komen. Het nadeel van deze optie is dat wij vooralsnog niet weten wat de gevolgen van het nog in te dienen bouwplan zijn voor het mogelijk potentiële monument. Het is nog niet bekend of de status orde-3 voldoende bescherming biedt omdat het exterieur maar tot op zekere

hoogte wordt beschermd (verandering van materiaal, maatvoering en detaillering zijn immers bij een orde-3 pand wel mogelijk). Vanuit het oogpunt van duurzaamheid verwachten we dat in het conceptplan ingegrepen zal worden in de bestaande gevelbekleding. Het interieur is helemaal niet beschermd. Het is nu nog niet te voorzien of we hier, ondanks de bereidheid van de initiatiefnemer, in detail met elkaar uit kunnen komen. Daarnaast bestaat er een kans dat een derde partij lopende het bouwproces een formeel verzoek indient om het pand aan te wijzen als een monument, met vertraging als gevolg.

Advies CRK:
Door Monumenten en Archeologie is aan de voorkant van de planvorming aan DNB meegeven dat het pand architectonische en cultuurhistorische waarde vertegenwoordigt, dat het oorspronkelijke ontwerp is aangetast door wijzigingen in het exterieur (waaronder het toevoegen van de ronde toren) en zijn handvatten geboden voor de aankomende transformatie. Dit is verwoord in de notitie van 2018 en toegelicht tijdens de bijeenkomst van de integrale commissie in het kader van de architectenselectie. Daarbij is geadviseerd een gedegen bouwhistorisch onderzoek uit te laten voeren. DNB heeft naar aanleiding hiervan een bouwhistorische beschrijving en analyse gemaakt die aan de architecten van de architectenselectie is meegestuurd als onderlegger voor de planvorming. De CRK is van mening dat het in een laat stadium van de planvorming alsnog aanwijzen van gebouwen tot gemeentelijk monument, het draagvlak voor de erfgoedsector ondermijnt. Soms is aanwijzing het laatste redmiddel om sloop van een gebouw met evidente historische waarde te voorkomen. Maar daarvan is hier geen sprake.
Dat alles neemt niet weg dat de subcommissie Aanwijzing Monumenten van de CRK los van bovenstaande overwegingen, desgevraagd op puur inhoudelijke gronden aan uw bestuur zal adviseren.

De Nederlandsche Bank geeft de voorkeur aan deze optie.

Optie 2: nu de monumentwaardigheid onderzoeken zodat dit betrokken kan worden bij de beoordeling van de plannen.

Deze optie heeft ambtelijk de voorkeur. De notitie van M&A (op verzoek van het DB opgesteld) biedt hier voldoende aanleiding voor. Deze informatie kan ons inziens niet genegeerd worden, zeker niet nu de 5.1, 2, e zorgen heeft geuit over de planvorming voor het pand. Deze optie zou meer recht doen aan alle belangen, niet alleen van DNB als eigenaar van het pand, maar ook het belang van het mogelijk potentiele monument en het belang van belanghebbende partijen/erfgoedorganisaties, zoals de 5.1, 2, e Bovendien zorgt deze optie voor duidelijkheid in een vroeg stadium en zijn er dus gaandeweg het proces van de omgevingsvergunningen geen verrassingen en/of koerswijzigingen. Een nadeel van deze optie zou kunnen zijn dat de relatie met de eigenaar onder druk komt te staan.

Hoe ziet dit proces er uit:

1. Monumenten & Archeologie verzoeken om de bestaande notitie Westeinde 1 / Oosteinde 4-16 (Nederlandsche Bank) te gebruiken als uitgangspunt voor een beschrijving (concept redengevende omschrijving en concept contour) ten behoeve van een aanwijzingsprocedure gemeentelijk monument;
2. Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, subcommissie Aanwijzen

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Centrum

	Monumenten verzoeken te adviseren of het pand een potentieel monument betreft; 3. Monumenten & Archeologie verzoeken om op basis van de beschrijving een transformatie kader op te stellen met uitgangspunten voor de beoordeling van de toekomstige ontwikkeling. 4. In te stemmen met bovenstaande acties, zodat het dagelijks bestuur nadat deze vragen zijn beantwoord, een besluit neemt wel of geen procedure te starten om het pand Westeinde 1 aan te wijzen als gemeentelijk monument. Dit houdt ook in dat als alle partijen vinden dat dit pand een hoge waarde heeft, en dus een potentieel monument is, het dagelijks bestuur feitelijk niet anders kan dan een opdracht te geven om een procedure te starten voor het aanwijzen van Westeinde 1 als een gemeentelijk monument.
Bevoegdheidsgrondslag	Op basis van de Erfgoedverordening Amsterdam (artikel 3, lid 1 en lid 4) is het college bevoegd om, al dan niet op aanvraag van een belanghebbende, een gemeentelijk monument aan te wijzen. In dit kader kan het college bepalen dat een beschrijving wordt opgesteld van het beoogde aan te wijzen gemeentelijk monument. Deze bevoegdheden zijn gemandateerd aan het dagelijks bestuur van het stadsdeel (Mandatenregister stadsdeel centrum, monumenten & archeologie E5 & E6) Noot uit de algemene bepalingen en beperkingen van het mandatenregister: Voor alle bevoegdheden in dit bevoegdhedenregister geldt de beperking dat het dagelijks bestuur hiervan slechts gebruik van kan maken voor zover dit plaatsvindt binnen de door de (oorspronkelijk) bevoegde bestuursorganen vastgestelde stedelijke kaders, vastgelegd in verordeningen, reglementen, beleidsregel, beleidsnota's, beleidsvisies, budgetten, etc.
Volgende processtappen	N.V.T.
Advies en afstemming	Commissie ruimtelijke kwaliteit (binnen de gemeente) Monumenten & Archeologie (binnen de gemeente) De Nederlandsche Bank (buiten de gemeente)
Documenten (bijlagen)	- notitie Oosteinde 4-16/Westeinde 1 (De Nederlandsche Bank) - mail van de heer 5.1, 2, e. 5.1, 2, e (DNB) aan 5.1, 2, e Dit op verzoek van de heer 5.1, 2, e.
Behandelend ambtenaar en contactgegevens	5.1, 2, e 5.1, 2, e 5.1, 2, e @amsterdam.nl (gebiedsmakelaar Centrum Oost) 5.1, 2, e 5.1, 2, e 5.1, 2, e @amsterdam.nl (gebiedsmakelaar Centrum West) 5.1, 2, e 5.1, 2, e 5.1, 2, e @amsterdam.nl (gebiedscoördinator Centrum Oost). 5.1, 2, e 5.1, 2, e 5.1, 2, e 5.1, 2, e @amstedam.nl (secretaris ruimtelijke kwaliteit/Hoofd bureau welstand)

AANBIEDEN VOOR AGENDERING

- Goedkeuringsverzoek aan:	☐ Stadsdeel Centrum - VTH ☐ Stadsdeel Centrum – Gebied West / Oost ☐ Stadsdeel Centrum – Gebiedspool / B&O ☐ Stadsdeel Centrum – Bestuursondersteuning

Gemeente Amsterdam
Stadsdeel Centrum

Verzoek:	Graag laten goedkeuren door: 5.1, 2, e